

# Teorie překladu

- Podle přepracovaných skript Dagmar Knittlové, *Překlad a překládání*, UP 2010

# Základní principy

- ★ Dříve se za překladatelský cíl stanovovala **ekvivalentnost**
  - ★ tj. převedení veškeré informace textu VJ do textu CJ
- ★ Dnes se spíše hovoří o **funkční ekvivalenci**
  - ★ tj. nejde o to, abychom použili stejných jazykových prostředků, ale aby zvolené plnily **stejnou funkci**



# **Základní principy**

- ★ Text vyjadřuje **sémantický význam** a vyjadřuje jej **gramatickým systémem**
- ★ Zároveň je důležitý **pragmatický aspekt**
  - ★ Vyjadřuje vztah mezi jazykovým výrazem a účastníky komunikačního aktu

# Názory odborníků

- ★ Různé teorie překladu

- ★ Např. Malinowského **kontextová teorie** > jak vysvětlit britskému čtenáři melanéskou kulturu? Doslovný překlad bude nesrozumitelný, volný sice srozumitelný, ale nepřinese poznání kultury, nejlepším řešením je tedy překlad s komentářem
- ★ Sapir a Whorf, odborníci hlásající to, že myšlení je ovlivněno jazykem, dospěli k principu **nepřeložitelnosti** > dle Knittlové je to



# Názory odborníků

- ★ ... dnes již neudržitelné > dle mého se Knittlová mylí ve vymezení problému > v absolutním měřítku mají Sapir a Whorf pravdu
- ★ Newmark užívá pojem **komunikativní překlad**, který staví proti **sémantickému překladu**
  - ★ Komunikativní > jednodušší, jasnější, přizpůsobuje se rejstříku CJ, undertranslation

# Typy překladu

- ★ Příjemce výsledného textu vnímá **konečný produkt**, nevidí řadu jednotlivých rozhodnutí a dilemat > či alespoň by je neměl vidět, jedná-li se o zdařilý překlad



# Požadavky

- ★ Jazykový projev v CJ musí působit zcela **přirozeně**
- ★ Výsledný text musí mít **stejný význam** (či co nejbližší :-) jako výchozí text a působit na adresáta **stejně jak působí originální text ve VJ**
- ★ Jazyk v CJ má stejnou **dynamiku** jako VJ

# Podle Jakobsona

- ★ V kontextu obecné lingvistiky tři druhy překladu:
  - ★ **Vnitrojazykový překlad** > opakování již řečeného jinak, vysvětlení opakováním
  - ★ **Intersémiotický překlad** > z jednoho systému do druhého, např. “přečtení” času na náramkových hodinkách
  - ★ **Mezijazykový překlad** > ten náš



# Typy překladů

- ★ **Interlineární** > slovo za slovo, nerespektuje gramatický systém CJ, např. I did not want to hurt you – Já nechtěl ublížit ty/tobě
- ★ **Doslovný** – převádí lexikální jednotky bez ohledu na jejich kontext, např. Brush his teeth – vykartáčovat zuby
- ★ **Volný** – protiklad prvního typu, nebere v úvahu registr, styl, konotace, a tím je ochuzen zejména o estetické kvality, ale i obsah informace

# Typy překladů

- ★ **Komunikativní** > souvisí s pragmatikou, překládá v kontextu, např. České dobré den nemá v angl. doslovný ekvivalent, překládá se good morning či good afternoon dle kontextu



# Tradiční překl. postupy

- ★ **Transkripce** - USA, nebo **transliterace** > Mao-tse-tung
- ★ **Kalk** - doslovný překlad, např. Potflower – hrnková květina
- ★ **Substitute** – nahrazení jednoho jazykového prostředku jiným, např. Substantiva osobním zájmenem
- ★ **Transpozice** – nutné gramatické změny v důsledku jiného jazykového systému, např. časy

# Tradiční překl. postupy

- **Modulace** – změna hlediska, např. Elbow of the pipe : koleno potrubí
- **Ekvivalence\*** - jiné stylistické a strukturní prostředky, např. v expresivitě > my sweet girl : děvenka
- **Adaptace** – nahrazení situace v originále jinou adekvátní situací, např. Neexistuje-li ekvivalent slovní hříčky > piják pijanem



# Tradiční překl. postupy

- **Kompenzace** – jako varianta adaptace > např. namísto jiné slovní hříčky uplatnit slovní hříčku na jiném místě, kde to jde